

Stručný přehled vybraných podpůrných opatření vhodných pro rozvoj nadání žáků základních škol a gymnázií

Úvodem

Účelem této Informace je poskytnout odborným pracovníkům školských poradenských zařízení (dále jen ŠPZ) a případně též pedagogickým pracovníkům škol a školských zařízení celkový přehled a stručný výklad k těm podpůrným opatřením (dále též jen PO) uvedeným v Příloze 1 Vyhlášky č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných – *Přehled podpůrných opatření* (dále jen P1V), která jsou vhodná pro stimulaci rozvoje nadání žáků. Omezujeme se přitom pouze na základní a gymnaziální vzdělávání a největší pozornost věnujeme možnostem **obohacování vzdělávacího obsahu**.

Přestože podpora rozvoje nadání se samozřejmě týká i žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (dále též jen SVP), v tomto materiálu se zabýváme možnostmi podpůrných opatření pro rozvoj nadání žáka bez zohlednění jeho případných speciálních vzdělávacích potřeb. Necháváme tak již na kompetenci odborných pracovníků ŠPZ, aby posoudili, která další podpůrná opatření je třeba určitému žákovi s ohledem na jeho speciální vzdělávací potřeby doporučit a jakým způsobem se to případně promítne i do podpůrných opatření určených pro rozvoj jeho nadání.

Před vlastní přehled PO jsme zařadili stručné shrnutí terminologie rámcových vzdělávacích programů (RVP) a školních vzdělávacích programů (ŠVP), neboť její znalost je pro tvorbu doporučení týkajících se úpravy obsahu a výstupů vzdělávání, resp. pro sjednocení praxe při obohacování vzdělávacího obsahu a zajištění potřebné spolupráce a komunikace pedagogických pracovníků škol, školských poradenských zařízení, rodičů a žáků nezbytná. Uvádíme pouze ty pojmy z oblasti kurikula, které s obohacováním vzdělávacího obsahu bezprostředně souvisejí.

Terminologie RVP

RVP pro základní vzdělávání dále označujeme zkratkou **RVP ZV** a RVP pro gymnázia zkratkou **RVP G**. RVP ZV je platný i pro nižší stupeň víceletých gymnázií a upřesnění vztahovaná k RVP G shodně platí i pro gymnázia se sportovní přípravou a gymnázia dvojjazyčná.

Vzdělávací obsah je rozdělen do **vzdělávacích oblastí**. Některé vzdělávací oblasti se ještě dále člení na obsahově blízké **vzdělávací obory**, jiné vzdělávací oblasti jsou totožné se vzdělávacím oborem. Vzdělávací obory mají vymezen svůj vzdělávací obsah prostřednictvím **očekávaných výstupů** a **učiva**. Očekávané výstupy jsou závazné pro tvorbu ŠVP a realizují se skrze učivo. Očekávané výstupy i učivo jsou strukturovány do složek nebo **tematických okruhů**. Škola musí ve svém ŠVP rozpracovat do vyučovacích předmětů a ročníků (nebo delších časových období) všechny očekávané výstupy. Výjimkou je vzdělávací obor Člověk a svět práce na 2. stupni ZŠ, kde je z jeho 8 tematických okruhů uvedených v RVP ZV povinným Svět práce a minimálně jeden z dalších 7 tematických okruhů.

Očekávané výstupy jsou stěžejní částí popisu vzdělávacího obsahu. Na úrovni 3. ročníku ZŠ jsou doporučené, na úrovni 5. a 9. ročníku ZŠ a posledního ročníku gymnázia závazné. Jejich hlavními charakteristikami je, že jsou ověřitelné, prakticky zaměřené, mají činnostní povahu a jsou využitelné v běžném životě. Pro úpravy vzdělávacího obsahu v rámci podpůrných opatření je důležité zdůraznit, že vymezují úroveň, které mají žáci prostřednictvím učiva dosáhnout. Jednotlivé očekávané výstupy zahrnují jednak činnostní složku, která odpovídá některé z úrovní mentálních operací popsaných Bloomovou taxonomií (znalosti, porozumění, aplikace, analýza, syntéza, hodnocení) a jednak složku obsahovou – viz k tomu např. tyto tři očekávané výstupy: rozlišuje spisovnou a nespisovnou výslovnost a vhodně ji užívá podle komunikační situace; orientuje se v čase, provádí

jednoduché převody jednotek času; zhodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat.

Učivo je na úrovni RVP ZV doporučeno a v RVP G závazné; v rámci vzdělávacích oborů je strukturováno do tematických celků obdobně jako očekávané výstupy.

RVP dále stanovuje **klíčové kompetence**, kterých mají žáci na konci vzdělávání dosáhnout, a **průřezová témata**, která reprezentují aktuální okruhy problémů současného i budoucího světa. Jejich realizace v ŠVP je povinná. Jsou důležitým formativním prvkem vzdělávání a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot. Stávají se příležitostí pro individuální uplatnění žáků, což je obzvláště důležité v souvislosti se vzděláváním žáků nadaných a mimořádně nadaných.

Terminologie ŠVP

Vzdělávací obsah ŠVP je rozčleněn do jednotlivých **vyučovacích předmětů** a **ročníků**. Rozdělení hodin pro jednotlivé předměty a ročníky je vymezeno v **učebním plánu**. Jednotlivé vyučovací předměty jsou vymezeny **učebními osnovami** – ty obsahují název vyučovacího předmětu, jeho vzdělávací obsah, časovou dotaci a charakteristiku (např. povinný nebo volitelný, pro ten a ten ročník atd.). Vzdělávací obsah jednotlivých předmětů je na úrovni ŠVP tvořen **výstupy** (někdy jsou tyto výstupy v ŠVP označovány termíny školní výstupy, dílčí výstupy, ročníkové výstupy). Výstupy ŠVP jsou rozpracováním očekávaných výstupů RVP, stejně jako očekávané výstupy by tedy měly zahrnovat jak složku činnostní, tak obsahovou.

Učivo uvedené v osnovách vyučovacích předmětů je na úrovni ŠVP závazné. Škola zpravidla využívá doporučeného učiva z RVP ZV, resp. učiva z RVP G. Může ho ale doplnit, upravit či pozměnit tak, aby co nejlépe sloužilo dosažení výstupů, které si škola v ŠVP stanovila. Učivo je vždy přiřazeno k jednotlivým výstupům, které jsou jeho prostřednictvím dosahovány. Totéž učivo může být přiřazeno k různým výstupům.

V rámci charakteristiky jednotlivých vyučovacích předmětů si škola dále stanovuje **společné výchovné a vzdělávací strategie**, které vedou k naplňování klíčových kompetencí žáků a také rozpracovává **průřezová témata**, resp. jejich jednotlivé tematické okruhy. Každý tematický okruh obsahuje řadu témat, z nichž minimálně jedno musí škola zapracovat do svého ŠVP. Popisy jednotlivých tematických okruhů průřezových témat nabízejí řadu námětů pro obohacování učiva u nadaných a mimořádně nadaných žáků.

Lze shrnout, že pro obohacování vzdělávacího obsahu nabízí kurikulum tři hlavní nástroje: úpravy učiva (obsah), vyžití průřezových témat a úpravy výstupů. Úprava výstupů ze vzdělávání žáka může spočívat jak v nastavení vyšší úrovně výstupů (vyšší v tom smyslu, že dosažení výstupu u žáka vyžaduje zapojení vyšší úrovně mentálních operací), tak v zařazení výstupů nových, v ŠVP neuvedených. Pokud modifikace výstupů není součástí individuálního vzdělávacího plánu (dále též jen IVP), je třeba ji v dokumentaci žáka evidovat jiným způsobem – ten zpravidla bývá stanoven školou.

Dále připomínáme, že

- zabezpečení vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků je na úrovni základního vzdělávání povinnou součástí ŠVP. „*V ŠVP škola stanoví: pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocování PLPP¹ nadaného a mimořádně nadaného žáka; pravidla a průběh tvorby,*

¹ PLPP = plán pedagogické podpory.

realizace a vyhodnocování IVP mimořádně nadaného žáka. V ŠVP může škola případně stanovit: zodpovědné osoby a jejich role v systému péče o nadané a mimořádně nadané žáky; pravidla pro zapojení dalších subjektů do systému péče o nadané a mimořádně nadané žáky školy (zájmové organizace, vzdělávací instituce, sponzoři atd.); specifikace provádění podpůrných opatření a úprav vzdělávacího procesu nadaných a mimořádně nadaných žáků“.² Obdobná pravidla platí i pro ŠVP gymnázií.³

- podle IVP se na úrovni základního vzdělávání mohou vzdělávat pouze žáci se speciálními vzdělávacími potřebami a žáci mimořádně nadaní. „Ve středním vzdělávání nebo vyšším odborném vzdělávání může ředitel školy povolit vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu i z jiných závažných důvodů.“⁴
- IVP žáka vychází ze ŠVP. To znamená, že úpravy vzdělávání vymezené IVP se vždy vztahují k ŠVP školy, na které je žák vzděláván – IVP popisuje rozdíly mezi takto individualizovaným vzděláváním (včetně uplatnění podpůrných opatření) oproti vzdělávání podle ŠVP. IVP nadaných (dvojitá výjimečnost, SŠ) a mimořádně nadaných žáků může zahrnovat rozšíření vzdělávacích obsahů (jak učiva, tak výstupů) nad rámec ŠVP, lišit se od něj v různých parametrech časového a obsahového rozvržení vzdělávání, v metodách a formách výuky i v hodnocení žáka.

Vstupní informace k přehledu podpůrných opatření vhodných pro rozvoj nadání žáků

Ačkoli jsme níže jednotlivé typy PO pro větší přehlednost setřídili dle stupňů podpory (včetně 1. stupně „vyhrazeného“ škoře), obecně platí, že **doporučení podpůrných opatření pro konkrétního žáka se k určitému stupni podpory neváže – musí vycházet z jeho vzdělávacích potřeb, ke kterým odborní pracovníci ŠPZ přiřadí jednotlivá PO napříč stupni podpory.** Teprve poté, co takto „vyberou“ všechna potřebná PO, lze učinit závěr o převažujícím stupni PO u daného žáka.

Pro poskytování efektivní podpory rozvoje zájmů a nadání žáků je dále potřebné, aby probíhalo co nejvíce v součinnosti všech subjektů, které se na jejich výchově a vzdělávání podílejí. V případě nadaných a mimořádně nadaných žáků se to kromě školy, školní družiny a zájmových kroužků, které škola svým žákům nabízí, týká například Středisek volného času a Domů dětí a mládeže, resp. obecně těch školských zařízení, jež působí v oblasti zájmového vzdělávání. Jejich role v oblasti podpory rozvoje zájmů a nadání žáků je nezastupitelná například v tom, že v porovnání se školou obvykle mohou obsah a formu vzdělávání lépe přizpůsobit jejich potřebám a poskytovat jim podporu v oblasti zájmů systematicky a dlouhodobě. Některá z PO může přitom ŠPZ doporučit jak škole, tak školskému zařízení. Patří mezi ně i jediné dva typy PO s normovanou finanční náročností, které jsou určeny i žákům s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu nadání – pomůcky a pedagogická intervence.

² Blíže viz k tomu RVP ZV, kapitola 9.2.

³ „V ŠVP škola zejména stanoví: pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocování PLPP nadaného a mimořádně nadaného žáka; pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocování IVP9 mimořádně nadaného žáka. V ŠVP může škola případně stanovit: zodpovědné osoby a jejich role v systému péče o nadané a mimořádně nadané žáky; pravidla pro zapojení dalších subjektů do systému péče o nadané a mimořádně nadané žáky školy (zájmové organizace, vzdělávací instituce, sponzoři atd.); specifikace provádění podpůrných opatření a úprav vzdělávacího procesu nadaných a mimořádně nadaných žáků“ (Blíže viz k tomu kapitola 10.2 aktualizovaného znění RVP G platného od 1. září 2016.)

⁴ § 18 školského zákona

Na každém stupni podpory nejprve v tabulce uvádíme k němu přiřazená PO setříděná dle základních typů podpory popsaných v P1V. Poté následuje stručný výklad k vybraným PO. Dokument uzavírá celkový orientační přehled klíčových PO uvedených předtím na jednotlivých stupních podpory.

Ke skupině PO, která jsou v P1V souhrnně označována jako *Úprava obsahu a výstupů vzdělávání* upozorňujeme, že daný výraz není s ohledem na terminologii RVP a ŠVP přesný; ve skutečnosti se jedná o **úpravy vzdělávacího obsahu** – ten je tvořen *výstupy* a k nim přiřazeným *učivem*. Jednou z možností těchto úprav je **obohacování vzdělávacího obsahu**, které se opět může týkat jak *učiva* přiřazeného k jednotlivým výstupům, tak samotných *výstupů*. K tomu je třeba dodat, že zejména v případě žáků z vyšších vzdělávacích úrovní pracovníci ŠPZ většinou nemají potřebné pedagogické kompetence k tomu, aby doporučili konkrétní úpravy vzdělávacího obsahu. Jejich úkolem je doporučit obecný charakter úprav činnostní a obsahové složky výstupů a jak konkrétně pak bude na tomto základě vzdělávací obsah u daného žáka upraven, už je v kompetenci učitelů škol.

1. stupeň podpory

Metody výuky	Úprava obsahu a výstupů vzdělávání	Organizace výuky	Hodnocení	Intervence školy	Pomůcky
Zvolené metody práce podporují kvalitu poznávacích procesů žáka, zvláště pak aparátu řídicího osvojování učiva (myšlení, pozornost, paměť), rozvíjejí a podporují preferované učební styly žáka, respektují míru nadání žáka a jeho specifika.	Obohacování učiva (dílcích výstupů) nad rámec školního vzdělávacího programu, formy obohacování se volí nejčastěji pro nadané a mimořádně nadané žáky podle charakteru jejich nadání. Cílem tohoto postupu je učivo prohloubit, rozšířit a obohatit o další informace, stimulovat procesy objevování a vyhledávání dalších souvislostí a vazeb, které dané téma nabízí. Výstupy vzdělávání se neupravují.	Pro podporu žákovy práce se doporučuje zejména: - nabídka volnočasových aktivit (ve škole) a podpora rozvoje zájmů žáka, - organizační podpora mimoškolního vzdělávání, včetně odborných exkurzí a stáží.	Využívání různých forem hodnocení, práce s kritérii hodnocení, zohlednění akcelerovaného vývoje nadaných žáků v práci s učivem. Podpora autonomního hodnocení (sebehodnocení). Hodnocení vždy musí zohledňovat sociální kontext, ve kterém probíhá, a směřovat nejen k vyhodnocení úspěšnosti žákova učení, ale také k posílení jeho motivace ke vzdělávání.	Etapa přímé podpory žáka ve výuce učitelem nebo jiným pedagogickým pracovníkem. Slouží k zmapování možných forem podpory žáka. Pokud nepostačuje tato forma podpory a je potřebná součinnost více pedagogických pracovníků, je vytvářen plán pedagogické podpory.	Běžné učebnice a učební pomůcky.

Možnosti obohacování vzdělávacího obsahu: Škola vychází ze svého ŠVP a ve vyučovacím předmětu, do kterého se akcelerovaný vývoj školních dovedností, resp. žákovo nadání či mimořádné nadání promítá, mu v souladu s jeho vzdělávacími potřebami upravuje **učivo** dílcích výstupů (tj. učivo přiřazené k jednotlivým dílcím výstupům) výše uvedeným způsobem. Obohacení může zahrnovat učivo, které je jinak vyučováno ve vyšších ročnících, ale i učivo, které škola ve svém ŠVP vůbec zařazeno nemá (proto nad rámec ŠVP). Samotné výstupy se na prvním stupni podpory neupravují.

Dále připomínáme, že:

- ředitel školy může pro nadané žáky vytvářet skupiny, ve kterých se vzdělávají žáci stejných nebo různých ročníků školy v některých předmětech.⁵ Je to další způsob, jak zajistit obohacení výuky. Z organizačních důvodů se v praxi nejnáze využívá pro výuku předmětů volitelných a nepovinných.

2. stupeň podpory

Metody výuky	Úprava obsahu a výstupů vzdělávání	IVP	Hodnocení	Intervence školy	Pomůcky
Reflektují možnosti a potřeby žáka ve vztahu k věku, rozvíjí a podporují výchovu žáka; zohledňují učební styly žáka; respektují míru nadání a jeho specifika. Využívají například individuální a skupinovou projektovou práci, stáže na odborných pracovištích na podporu rozvoje vědomostí a dovedností, včetně praktických dovedností nadaných žáků.	Umožňují obohacení dílčích školních výstupů školního vzdělávacího programu nad rámec učiva vyučovacích předmětů a oblastí školního vzdělávacího programu pro nadané a mimořádně nadané žáky. Úprava očekávaných výstupů vzdělávání se ve druhém stupni nepředpokládá.	Případné využití IVP. IVP jako podpůrné opatření navrhuje ŠPZ a zpracovává ho škola. Vychází ze ŠVP, vyhovuje vzdělávacím potřebám žáka, u mimořádného intelektového nadání je třeba umožnit obohacování učiva nad rámec předmětů a vzdělávacích oblastí ŠVP. Cílem tohoto postupu je učivo prohloubit, rozšířit a obohatit o další informace, stimulovat procesy objevování a vyhledávání dalších souvislostí a vazeb, které dané téma nabízí.	Užívá se různých forem hodnocení, jejich kritéria respektují specifika žáka, včetně jeho nadání nebo mimořádného nadání. Formativní hodnocení směřuje k zpětnovazební podpoře efektivního učení žáků a je pro ně informativní a korektivní; podporuje rozvoj autonomního hodnocení.	Pedagogická intervence slouží zejména k podpoře vzdělávání žáka ve vyučovacích předmětech, kde je třeba posílit jeho vzdělávání, případně ke kompenzaci nedostatečné domácí přípravy na výuku. Současně je možné využít tuto dotaci pro práci s třídou nebo skupinou žáků [maximálně 4 žáci ve skupině]. II. 6 A) 1 II. 6 B) 1	Speciální učebnice a pomůcky, softwarové vybavení, IT vybavení. K.II.2.1 – K.II.2.16 K.II.3.1 K.II.4.1 – K.II.4.3

Možnosti obohacování vzdělávacího obsahu: Ačkoli ve druhém stupni podpory se úprava výstupů ŠVP obecně nepředpokládá, z uvedené tabulky je patrné, že se to týká pouze snižování jejich úrovně, neboť u žáků nadaných a mimořádně nadaných je umožněno „*obohacení dílčích výstupů školního vzdělávacího programu nad rámec učiva vyučovacích předmětů a oblastí školního vzdělávacího programu.*“ To znamená, že podle charakteru žákova nadání jsou některé výstupy ŠVP obohacovány nad rámec vzdělávacího obsahu vyučovacích předmětů uvedených v učebním plánu školy. **Tyto úpravy výstupů stanovených v ŠVP mají charakter modifikace – nejedná se o tvorbu výstupů nových, dalších.** Modifikace výstupu spočívá v tom, že v něm obsažená mentální úroveň se aplikuje na jiný obsah (například místo převyprávění obsahu pohádky může žák převyprávět obsah encyklopedického hesla). Upravuje se tedy obsah, aniž by se měnila náročnost mentálních operací. Pro modifikaci výstupů ŠVP je přitom vhodné využít i vzájemných vazeb mezi výstupy a při hledání tematického zaměření obohacování zohlednit nabídku témat uvedených u jednotlivých tematických okruhů průřezových témat. Modifikované výstupy budou často vyžadovat i doplnění, rozšíření, či prohloubení učiva, které slouží k jejich

⁵ Vyhláška č. 27/2016 Sb., § 27, odst. (4).

naplňování. Při úpravách vzdělávacího obsahu je vždy nutné na tuto těsnou logickou vazbu výstupů a učiva dbát. To už je ale opět úkolem školy a nikoli ŠPZ.

Obohacování vzdělávacího obsahu ve výuce lze propojit se **stážemi žáka na odborných pracovištích na podporu rozvoje jeho vědomostí a dovedností**. Organizační zajištění tohoto podpůrného opatření je zpravidla výsledkem dohody mezi školou, žákem/zákonným zástupcem žáka a odborným pracovištěm, na kterém bude stáž probíhat. Realizace tohoto podpůrného opatření není nutně vázána na IVP – stáž totiž může probíhat různým způsobem: od docházky na příslušné odborné pracoviště v době mimo školní výuku až po souvislou několikadenní stáž v době školní výuky. Pokud ŠPZ ve spolupráci se školou/školským zařízením zjistí, že žák nutně potřebuje některé z **pomůcek s normovanou finanční náročností** určených pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu nadání,⁶ zahrne je do svého doporučení.

Mimořádně nadaný žák může být vzděláván podle IVP – „*u mimořádného intelektového nadání je třeba umožnit obohacování učiva nad rámec předmětů a vzdělávacích oblastí školního vzdělávacího plánu. Cílem postupu je učivo prohloubit, rozšířit a obohatit o další informace, stimulovat procesy objevování a vyhledávání souvislostí a vazeb, které dané téma nabízí.*“ Do IVP mimořádně nadaného žáka lze tedy zahrnout i učivo, které souvisí s jinými vzdělávacími oblastmi, než jaké byly využity při konstrukci učebních osnov daného předmětu v ŠVP. Tento přístup umožňuje nabízet v souvislosti s rozvojem žákova mimořádného nadání velmi širokou škálu učiva a zároveň zohlednit současný interdisciplinární přístup v řadě vědních oborů.

Pro **personální podporu** je možné využít podpůrného opatření **pedagogická intervence ve škole nebo školském zařízení v rozsahu jedné hodiny týdně**. Protože hlavním cílem pedagogické intervence je posílit vzdělávání žáka zvyšováním efektivity učení a rozvojem učebních dovedností, slouží u žáků nadaných a mimořádně nadaných především k rozvoji jejich učebního stylu a tím zároveň poskytuje příležitost i pro systematickou práci zaměřenou na rozvoj jejich metakognitivních strategií.⁷ To úzce souvisí také s obohacováním výstupů na 3. stupni podpory, pokud je založeno na zvyšování úrovně mentálních operací žáka (viz níže). Při výraznějších úpravách vzdělávacího obsahu ve smyslu jeho obohacování, prohlubování nebo rozšiřování nad rámec ŠVP může být pedagogická intervence poskytována ve škole navíc využita také pro individuální práci s žákem zajišťující mu potřebnou individualizaci výuky, pokud ji v daném případě nelze zajistit pomocí jiných podpůrných opatření.

Dále připomínáme, že:

- nadaný žák se může účastnit výuky ve vyšším ročníku⁸ (na tomto stupni podpory spíše formou občasných docházení na určité téma apod.).

Zároveň je třeba upozornit na nebezpečí **mylného výkladu odst. (1) § 18 Vyhlášky č. 27/2016 Sb.**, ve kterém se uvádí, že pokud je ve třídě, oddělení nebo studijní skupině počet žáků s přiznaným podpůrným opatřením druhého až pátého stupně vyšší než pět (s výjimkou případů uvedených v odst. (4)

⁶ U (mimořádně) nadaných žáků bez speciální vzdělávací potřeby se to týká pouze kategorie K, tj. pomůcek pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu nadání.

⁷ Dle odborné literatury nemá až 45 % nadaných žáků dostatečně rozvinuté metakognitivní strategie z toho důvodu, že ve škole nedostávají přiměřeně náročné úkoly. Ve využívání metakognitivních strategií tak často zaostávají za ostatními žáky, pro něž je zapojení metakognitivních strategií při řešení některých úkolů nezbytností.

⁸ Vyhláška č. 27/2016 Sb., § 27, odst. (5).

§ 17⁹), lze pro jejich vzdělávání využít asistenta pedagoga nad rámec poskytovaných podpůrných opatření. Do tohoto počtu **nelze zahrnout žáka nadaného nebo mimořádně nadaného, pokud není zároveň žákem s přiznaným podpůrným opatřením druhého až pátého stupně z důvodu nějaké speciální vzdělávací potřeby**. Vyplývá to z odst. 1 § 5 Vyhlášky č. 27/2016 Sb.: „Asistent pedagoga poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi při vzdělávání žáka či žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.“

3. stupeň podpory

Metody výuky	Úprava obsahu a výstupů vzdělávání	IVP	Hodnocení	Intervence	Pomůcky
Metody výuky respektují specifika žáků, využívají kooperativní výuky, otevřené učení a individualizovaný přístup. Podporují motivaci žáka a jeho zařazení do školní třídy. Pracují i s prvky rozvinutých schopností a kreativity a směřují k jejich dalšímu rozvíjení u žáků. Využívá se didaktických her, tvořivé psaní v mateřském i cizím jazyce.	Umožňuje se akcelerace vzdělávání. Pro nadané a mimořádně nadané žáky se umožňuje obohacování nad rámec výstupů školního vzdělávacího programu, respektuje se tzv. dvojí výjimečnost těchto žáků. Výstupy ze vzdělávání respektují možnosti žáka vzdělávat se, při snaze dosahovat odpovídajících výstupů, pro žáka maximálních.	IVP je zpravidla uplatňován. IVP navrhuje ŠPZ jako podpůrné opatření a zpracovává ho škola. Vychází ze ŠVP, vyhovuje vzdělávacím potřebám žáka, u mimořádného intelektového nadání je třeba umožnit obohacování učiva nad rámec předmětů a vzdělávacích oblastí ŠVP.	Toto podpůrné opatření zahrnuje postupy uvedené v předchozích stupních.	Pedagogická intervence slouží zejména k podpoře vzdělávání žáka ve vyučovacích předmětech, kde je třeba posílit jeho vzdělávání, případně ke kompenzaci nedostatečné domácí přípravy na výuku. Současně je možné využít tuto dotaci pro práci s třídou nebo skupinou žáků [maximálně 4 žáci ve skupině]. III. 7. 2 A III. 7. 2 B	Speciální učebnice a pomůcky, softwarové vybavení, IT vybavení (s přístupem k internetu). K.III.2.1 – K.III.2.9 K.III.3.1 – K.III.3.3 K.III.4.1 – K.III.4.6 Ve výjimečných případech lze použít obdobné speciální učebnice, speciální pomůcky, pokud jejich použití povede k naplnění vzdělávacích potřeb žáka; přitom musí být dodržena normovaná finanční náročnost podpůrných opatření.

Možnosti obohacování vzdělávacího obsahu: Třetí stupeň podpory umožňuje realizovat při vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků výraznější změny výstupů ŠVP než tomu bylo na stupni druhém. Obohacováním výstupů se rozumí jak **zvyšování úrovně mentálních operací**, které jsou v ŠVP daným výstupem popsány, tak **zařazení dalších výstupů, které v ŠVP obsaženy nejsou**. Mentální náročnost těchto dalších výstupů a jejich obsahové zaměření by měly být v souladu s charakterem nadání žáka a s jeho zájmy. Opět je důležité přiřadit k příslušným výstupům takové učivo, které zvýšení jejich úrovně a/nebo rozšíření jejich záběru nejlépe umožní. K zajištění této podpory bývá žákovi zpravidla vypracován IVP.

Pro **personální podporu** je možné využít podpůrného opatření **pedagogická intervence ve škole v rozsahu až tří hodin týdně nebo ve školském zařízení v rozsahu jedné hodiny týdně**. Stejně jako na druhém stupni podpory slouží tato intervence u nadaných a mimořádně nadaných žáků především k rozvoji jejich učebního stylu a tím zároveň poskytuje příležitost i pro systematickou práci zaměřenou na rozvoj jejich metakognitivních

⁹ Ustanovení o nejvyšším počtu žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními druhého až pátého stupně ve třídě, oddělení nebo studijní skupině uvedená zde v odstavcích (1) a (2) „se neuplatní u školy, které v jeho plnění brání plnění povinnosti přednostního přijetí žáka podle § 34 odst. 4 nebo § 36 odst. 7 [školského] zákona, a dále u střední školy, konzervatoře nebo vyšší odborné školy.“

strategií. Při výraznějších úpravách vzdělávacího obsahu ve smyslu jeho obohacování, prohlubování nebo rozšiřování nad rámec ŠVP může být pedagogická intervence poskytovaná ve škole navíc využita také pro individuální práci s žákem zajišťující mu potřebnou individualizaci výuky, pokud ji v daném případě nelze zajistit pomocí jiných podpůrných opatření.

I na tomto stupni podpory jsou k dispozici **pomůcky s normovanou finanční náročností** určené pro skupinu žáků s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu nadání. Jednou z nich je i *pronájem (vybavení) odborného pracoviště včetně odborného personálu*.

Dále připomínáme, že nadaný žák se (v rámci IVP) může

- v některých předmětech (dlouhodobě) vzdělávat ve vyšším ročníku,¹⁰
- současně vzdělávat na jiné škole stejného nebo jiného druhu formou stáží.¹¹

Poznámka k hodnocení žáka: Pokud žák dlouhodobě dochází na výuku některého předmětu do vyššího ročníku nebo je jeho vzdělávání v daném předmětu v rámci IVP dlouhodobě akcelerováno na úroveň vyššího ročníku nějakým jiným způsobem, měl by být v daném předmětu také hodnocen podle obdobných kritérií jako ostatní žáci tohoto vyššího ročníku.¹²

4. stupeň podpory

Metody výuky	Úprava obsahu a výstupů vzdělávání	Organizace výuky	IVP	Hodnocení	Pomůcky
Také na 4. stupni podpory jsou k dispozici i podpůrná opatření pro rozvoj nadání žáků – jsou určena mimořádně nadaným žákům, kteří vyžadují výraznou individualizaci vzdělávání nad rámec příslušného stupně vzdělávání, dosahují mimořádných výsledků a vyžadují i úpravy ve formách vzdělávání.			IVP je uplatňován. IVP navrhuje ŠPZ jako podpůrné opatření a zpracovává ho škola. Vychází ze ŠVP, naplňuje vzdělávací potřeby žáka, u mimořádného intelektového nadání je třeba umožnit obohacování učiva nad rámec předmětů a vzdělávacích oblastí ŠVP i ve formě rozšiřování a prohlubování učiva.	Hodnocení zahrnuje doporučení z nižších stupňů podpůrných opatření. Výrazné kritériální úpravy hodnocení, důraz na využívání forem formativního hodnocení včetně slovního, podpora sebehodnocení žáka.	Speciální učebnice a pomůcky, softwarové vybavení, IT vybavení (s přístupem k internetu). K.IV.2.1 – K.IV.2.3 K.IV.3.1 K.IV.4.1 Ve výjimečných případech lze použít obdobné speciální učebnice, speciální pomůcky, pokud jejich použití povede k naplnění vzdělávacích potřeb žáka; přitom musí být dodržena normovaná finanční náročnost podpůrného opatření.

¹⁰ Vyhláška č. 27/2016 Sb., § 27, odst. (5).

¹¹ Vyhláška č. 27/2016 Sb., § 27, odst. (6).

¹² Jedná se o tzv. dílčí akceleraci vzdělávání. Oproti tomu k celkové akceleraci vzdělávání dochází v případech předčasného zahájení povinné školní docházky a přeskočení ročníku. Přeražení do vyššího ročníku na základě příslušných zkoušek je přitom umožněno pouze žákům mimořádně nadaným.

Možnosti obohacování vzdělávacího obsahu: Jedná se o výraznou individualizaci vzdělávacího obsahu u mimořádně nadaných žáků, která překračuje stupeň vzdělávání (do vzdělávání těchto žáků je tak zpravidla nutné zapojit i další pedagogické pracovníky z vyšších stupňů škol nebo experty na danou oblast) a je spojená i s úpravami ve formách vzdělávání. Ty jsou zde zmíněny pouze obecně, aby ŠPZ a škola/školské zařízení nebyly zbytečně omezovány v nastavení optimálních forem vzdělávání těchto výjimečně nadaných žáků – v souvislosti s poskytováním podpůrných opatření sem kromě forem vzdělávání uvedených v § 25 školského zákona (denní, večerní, dálková, distanční a kombinovaná) a individuálního vzdělávání žáka (§ 41 školského zákona) patří i takové formy vzdělávání a výuky, jakými jsou např. různé typy projektové práce (projekty individuální, skupinové, ale i zapojení do různých projektů jiných subjektů na národní nebo mezinárodní úrovni), mentoring, exkurze, stáže a rozličné formy vzdělávání založené na využití ICT. Vytvoření IVP je nezbytné.

A opět lze využít i **pomůcek s normovanou finanční náročností** určených pro skupinu žáků s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu nadání a přiřazených k tomuto stupni podpory.

Další souvislosti

„Pokud se nadání žáka projevuje v oblastech pohybových, manuálních nebo uměleckých dovedností, vyjadřuje se školské poradenské zařízení zejména ke specifikům žákovy osobnosti, která mohou mít vliv na průběh jeho vzdělávání, a míru žákova nadání zhodnotí odborník v příslušném oboru, jehož odborný posudek žák nebo zákonný zástupce žáka školskému poradenskému zařízení poskytne.“¹³ Tento odborný posudek je tak součástí dokumentace žáka, ze které ŠPZ vychází při tvorbě zprávy a doporučení.

¹³ Vyhláška č. 27/2016 Sb., § 27, odst. (3).

Orientační přehled klíčových PO

Podpůrná opatření							
Stupeň podpory	Metody výuky	Úprava obsahu a výstupů vzdělávání	Organizace výuky	IVP	Hodnocení	Intervence školy	Pomůcky
1.	Podle míry nadání a specifík žáka, podpora kvality poznávacích procesů a rozvoj preferovaných učebních stylů.	Obohacování učiva dílčích výstupů nad rámec ŠVP – jeho prohlubování, rozšiřování a provazování.	Nabídka volnočasových aktivit (ve škole) a podpora rozvoje zájmů žáka. Organizační podpora mimoškolního vzdělávání, včetně odborných exkurzí a stáží.	IVP se nezpracovává.	Využívání různých forem hodnocení, zejména sebehodnocení, práce s kritérii hodnocení. Zohlednění akcelerovaného vývoje.	Etapa přímé podpory žáka ve výuce. Pokud je to potřebné, je vytvářen plán pedagogické podpory.	Běžné učebnice a učební pomůcky.
2.	Zohlednění učebních stylů žáka. Projekty a stáže na odborných pracovištích.	Obohacování dílčích výstupů nad rámec ŠVP (předměty a ročníky).		Případné využití IVP.	Formativní hodnocení jako zpětná vazba o efektivitě učení, rozvoj autonomního hodnocení.	Pedagogická intervence.	Speciální učebnice a pomůcky, softwarové vybavení, IT vybavení určené pro tento stupeň podpory.
3.	Kooperativní výuka, otevřené učení a individualizovaný přístup, rozvoj kreativity.	Akcelerace vzdělávání. Obohacování výstupů nad rámec ŠVP.		IVP je zpravidla uplatňován.		Pedagogická intervence.	Speciální učebnice a pomůcky, softwarové vybavení, IT vybavení (s přístupem k internetu) určené pro tento stupeň podpory.
4.	Výrazná individualizace vzdělávání nad rámec příslušného stupně vzdělávání včetně úprav ve formách vzdělávání.			IVP je uplatňován.	Výrazné kritériální úpravy hodnocení, důraz na využívání formativního hodnocení.		Speciální učebnice a pomůcky, softwarové vybavení, IT vybavení (s přístupem k internetu) určené pro tento stupeň podpory.